

O nepričakovani dar – iz spreobrnjenja v pesem, iz pesmi v film

Zgodba nekaterih borcev proti suženjstvu v Britanskem cesarstvu

Pesem, ki jo pogosto slišimo v naših cerkvah, slavnostnih dvoranah, ob porokah, pogrebih ... ima za sabo precej zanimivo in pestro zgodbo. Njen avtor John Newton jo je zapisal med leti 1760 in 1770, takrat že kot metodistični duhovnik, pred tem pa je bil kapitan ladje s sužnji. Spreobrn timer bi se naj ob nekem hudem viharju, ko je ladji grozil potop, in je kapitan, v katerem je očitno še odmevala sicer skoraj pozabljena materina verska vzgoja, v skrajni stiski zaklical: "Gospod, usmili se nas!" Ladja je bila rešena, Newton pa se je znašel na novi poti odkrivanja vere; ta dan spreobrnjenja, 10. maj (1748), je vsako leto obhajal kot dan spokoritve in podreditve svoje volje Bogu. Nenavadno je to, da je s sužnji trgoval tudi po spreobrnjenju, kar je utemeljeval s trditvijo, da so sužnji pod njegovo oskrbo vsaj obravnavani kot ljudje. Po poroki je resno zbolel in zaradi tega dokončno opustil pomorsko življenje. Že kot mornar pa se je začel izobraževati in se med drugim učiti latinskega, grškega in hebrejskega jezika. V Liverpoolu je spoznal Georga Whitefielda, evangeličanskega pridigarja in voditelja metodistične cerkve, in postal njegov navdušen učenec. V istem času je Newton spoznal tudi Johna Wesleyja, ustanovitelja metodistov. Odločil se je za

duhovniški poklic in po posvečenju sprejel župnijo Olney v Buckinghamshiru. Pridigal je po vsej deželi, med drugim tudi v Olneyu, kjer je spoznal pesnika Williama Cowperja in začel prijateljevati z njim. Skupaj sta pripravljala tedenska molitvena srečanja, za katera sta želela vsakič zapisati novo himno. Sodelovala sta pri večjih izdajah *Olneyskih himen*; še danes so znane nekatere njegove pesmi, ena izmed teh je *O nepričakovani dar*. Newton pa ni bil le pisec himen, ampak je pisal tudi obsežne dnevnike in si veliko dopisoval; zahvaljujoč njegovim dnevnikom in pismom imajo zgodovinarji veliko boljši vpogled v trgovanje s sužnji v 18. stoletju.

Po službovanju v Olneyu je Newton postal rektor St. Mary Woolchurch v Londonu, kjer je na mnoge imel močan vpliv, med drugim tudi na Williama Wilberforcea, kasnejšega vodjo kampanje za ukinitve suženjstva. Newton je sčasoma oslepel, a je naprej deloval kot pridigar. V oporoki je zapisal, da naj bo na nagrobniku med drugim zapisano: "*John Newton, duhovnik, nekoč brezbožnik in razuzdanec, upravitelj sužnjev v Afriki, je bil po bogati milosti Gospoda in Odrešenika Jezusa Kristusa obvarovan, prenovljen, opravičen in določen oznanjati vero, ki jo je dolgo rušil.*"¹

Leta 2006 so po zgodovinskih dejstvih posneli film, naslovljen po zgoraj omenjeni pesmi: *Amazing grace*. Film se osredotoča na življenjsko zgodbo britanskega politika Williama Wilberforcea (1759–1833), ki je svoje življenje posvetil boju proti trgovanju s sužnji in bil 26 let vodilna osebnost pri vodenju kampanje za ukinitve trgovine s sužnji, vse do razglasa zakona o prepovedi trgovine s sužnji v letu 1807, ko Wilberforce po mnogih poskusih zadnjič predloži: "Parlamentu sporočam, da ni več razlogov, zaradi katerih ne bi kralju predlagali tega zakona. Spoštovane kolege prosim, da enkrat za vselej izglasujejo zakon o prepovedi trgovine s sužnji po vsem cesarstvu njegovega veličastva." Razglasili so ga s 16 glasovi proti in 283 glasovi za.

Pesem *O nepričakovani dar* je uporabljena kot rdeča nit skozi ves film. Odkriva pot spreobrnjenja njenega avtorja Johna Newtona, ki je lahko dobesedno zapisal "in slep sem ozdravel", saj skozi film vzporedno z Wilberforcevo zgodbo sledimo letom Newtonovega boja z lastno vestjo. Dolgo ne zmore slišati svoje lastne izpovedi, na stara leta pa v fizični slepoti končno spozna neskončno Božje usmiljenje. V filmu je Newton predstavljen sicer v eni stranskih, a odločilnih vlog za Wilberforcevo vztrajnost v boju proti suženjstvu. Je kot nekakšna vest, ki ne more mirovati, dokler ne bo zadoščeno pravici. Film poudarja, da so med drugim prav Newtonovi zapiski doprinesli h končnemu uspehu boja za ukinitve trgovine s sužnji. Ko ga Wilberforce pred dokončno odločitvijo za pripravo predloga zakona prosi za pomoč s pričevanjem o lastni izkušnji, mu odgovori: "Nisem dovolj močan, da bi poslušal lastno izpoved. V tej majhni cerkvi živi z mano še dvajset tisoč sužnjev. Še vedno imam krvave roke." Proti koncu življenja pa v slepoti narekuje svojo zgodbo in Wilberforcu pretresljivo pravi: "Jočem. Nisem mogel jokati, dokler nisem napisal tega. Bil sem slep, a sem spregledal. Sedaj je to končno res." Malo pred svojo smrtjo izpove: "Čeprav mi spomin peša, se dobro spomnim dvojega: da sem velik grešnik in da je Kristus velik odrešenik!"

Pesem pa je zaznamovala tudi mladega Wilberforcea. Kot mlad uspešen politik ima pred seboj bleščečo kariero. V nekem druženju članov parlamenta, kjer se kvartanje sprevrže v trgovanje s sužnji, s pričujočo pesmijo pove več kot bi s tisoč besedami. Sprašuje se, če ni morda poklican v drugačno službo duhovnika in svoje imetje nenadzorovano deli z najbolj ubogimi. Svojemu služabniku pravi: "Zadnje čase sem bolj čuden kot običajno, kajne? Takšen je Bog. Danes imam kup sestankov s politiki, pa bi raje sedel tukaj in si zmočil hlače, proučeval regrat in občudoval pajkovo mrežo." Njegov prijatelj William Pitt, kasneje najmlajši premier v zgodovini Velike Britanije (star 24 let), v njem vidi politika, ki lahko spremeni prihodnost dežele: "Boš s svojim lepim glasom častil Gospoda, ali spreminjal svet?" Skupina aktivistov za boj proti suženjstvu mu predlaga: "Slišali smo, da ste razdvojeni med služenjem Bogu in političnim aktivizmom. Ponižno vam predlagamo, da se ukvarjate z obojim." Tako s Pittovo in Newtonovo spodbudo stopi v boj proti drugim članom parlamenta, ki so večinoma imeli dobiček od trgovanja s sužnji. Neuspešno se bije boj za bojem; s prijatelji organizirajo peticijo za ukinitve trgovine s sužnji v vseh večjih mestih v državi, ki je zavrnjena z izgovorom o nevarnosti finančnega poloma in upora. Skoraj zlomljen zaradi nenehnih neuspehov Wilberforce ob pravem času spozna svojo bodočo soprogo Barbaro Ann Spooner, ki mu pomaga, da okreva in tako nadaljuje začeto delo. Ob njuni poroki na nevestino željo v začetku obreda svatje zapojejo zgoraj omenjeno himno.

Film kljub nekaterim manjšim prilagodbam zgodovinskih dejstev zanimivo izpostavi, kakšna sredstva so morala biti uporabljena, da je po mnogih bojih ukinitve suženjstva končno uspela. Eden od članov skupine aktivistov za boj proti suženjstvu pravnik James Stephen po vrnitvi s Karibov, kjer je zbiral pričevanja in prepise sojenj nedolžnim Afričanom, skuje načrt in ga predstavi skupini prijateljev, s katerimi je Wilberforce dosegel

uspehe v parlamentu. Pravi: "Če gremo s tem (z dokazi) v parlament, bodo poslanci sočustvovali, zaskrbljeno govorili, spremenili pa ne bodo ničesar. Imam zamisel. V svojih pravnih knjigah sem našel možno strategijo. *Nosus decipio* – goljufali bomo." Tako skupina skuje načrt: sprožili bodo razpravo o uporabi nevtralnih zastav na tovornih ladjah. Predlagali bodo, da smejo pooblašчени gusarji napasti francoske tovarne ladje, ki plujejo pod ameriško zastavo. 80 % suženjskih ladij, ki plujejo na Karibe, pluje pod nevtralno ameriško zastavo (to pa počnejo tako francoske kot britanske ladje), da jih ne bi napadli pooblašчени gusarji. Če bi zakon dovolil takšne napade, si lastniki ladij le-teh ne bi upali poslati. Torej, če nevtralna (ameriška) zastava ne bo nudila zaščite, bo 80 % trgovine s sužnji v trenutku prenehalo. Sami niso smeli predlagati tega zakona proti Franciji, saj je bil zakrit zakon proti sužnjelastništvu. Premeteno so ga dali predstaviti enemu najbolj dolgočasnih članov parlamenta in tako brez da bi kdo opazil prikrite namene, izglasovali ta zakon. To je odkrhnilo prvi kamenček v močni strukturi sužnjelastnikov. Prijatelj Pitt v filmu Wilberforceu pred smrtjo

1806 predstavi imenovanje novega premierja in zunanjega ministra, ki bosta ugodna za abolicioniste, dvor pa se ne bo vpletal v razprave glede trgovine s sužnji. Reče mu: "Prihodnjič boš odprl odklenjena vrata." Leta 1807 se to zgodi.

Film s svojo predstavitvijo boja proti suženjstvu in vzporedna Newtonova zgodba sta lahko odlično izhodišče za premislek o vlogi kristjana v današnji družbi, o razumevanju in udejanjanju *ora et labora*, o vztrajnosti kljub neuspehom ... Vsekakor navdihujoča zgodba o tem, da je mogoče in potrebno, da smo kristjani dejavni v javnem življenju, ne le kot pošteni državljani, ampak tudi kot tisti, ki verjamemo, da lahko svet spreminjamo na bolje tudi za ceno lastnega žrtvovanja. Premisleka vredna je tudi pot abolicionistov do uspeha – ali bi v današnjem parlamentu uspeli kako drugače? Kaj pomeni, da mora biti kristjan preudaren kakor kače in nepokvarjen kakor golobje (gl. Mt 10,16)? Zahtevna naloga in hkrati velik izziv! Film pa vreden ogleda.

1. <http://logosresourcepages.org/Music/amazing.htm>; pridobljeno 12. 2. 2013.